

1

NTNU

100 skapende år

**May Thorseth, Professor,
Filosofisk institutt, NTNU**

Program for anvendt etikk <http://www.ntnu.edu/appliedethics>

Forskningsetisk innsikt gjennom refleksjon over konkrete saker – eks. referansepraksis

Forskningsetisk forum, Litteraturhuset 19. september 2013

Etikkportalen <http://www.ntnu.no/etikkportalen>

- Mål
  - Skape forskningskultur for gode etiske intuisjoner og refleksjoner
- Metode
  - Utgangspunkt i konkrete case
  - Refleksjon over case
  - Pilotutøveres kommentarer
  - Lenker til regelverk, artikler, annet relevant

Rationale bak Etikkportalen

Etikkportalen, lenke <http://www.ntnu.no/etikkportalen>

- Vi trenger mer enn regelverk som aldri verken kan eller skal være uttømmende
- Alle trenger å trene opp skjønn → ikke medfødt
- De fleste handler i god tro (ikke mot bedre vitende) → viktig å unngå moralisme
- Alle er feilbarlige og kan havne i en uheldig situasjon → viktig med innsyn fra andre → åpenhet, transparens (fokuspunkt 1)
- Det etiske perspektivet er et viktig aspekt ved god forskning mer generelt → god forskning betyr forskning av høy kvalitet.

Uredelig referansepraksis

<http://www.ntnu.no/etikkportalen/5-varsling-uredelighet-forskningsfusk>

- Case:
  - Professor Ugelstad skapte partikkelkuler som var et stort gjennombrudd i kreftforskningen. En amerikansk professor siterte Ugelstad i sine to første artikler om dette emnet, deretter siterte han seg selv.

Spørsmål: Hvorfor er dette problematisk, og hvordan kan problemet håndteres?

Generell kommentar:

Denne saken berører problemer knyttet til utilbørlig referansepraksis. Det viktige spørsmålet er imidlertid hvorfor det er utilbørlig å referere bare til seg selv i senere publikasjoner (selv om man i tidlige publikasjoner først har referert til opphavsperson). To åpenbare grunner: Man bør gi opphavspersonen kreditt; i tillegg gjelder dette også sporbarhet som er viktig for å gjøre forskningen effektiv – andre forskere skal lett kunne finne relevant materiale om en sak.

Kommentarer fra pilotutprøverne - kommentar 1:

Her kommer både norsk og internasjonal opphavsrettslig lovgivning inn, se [Åndverksloven](#) og [Bernkonvensjonen](#). I ÅVL er et viktig punkt såkalte ideelle rettigheter, dvs. rett til å bli sitert, se for eksempel § 3 første ledd, ”Opphavsmannen har krav på å bli navngitt slik som god skikk tilsier, så vel på eksemplar

Fra Forskningsetikkloven: Lov om behandling av etikk og redelighet i forskning, se <http://www.lovdata.no/all/hl-20060630-056.html>

§ 5, om uredelighet:

Med vitenskapelig uredelighet menes forfalskning, fabrikkering, plagiering og andre alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis som er begått forsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning.

Referanser

Artikkel om referanser på FBiB

<http://www.etikkom.no/no/FBIB/Temaer/Redelighet-og-kollegialitet/Referanser/>

- [Referanser mellom forskere og mellom fag](#)
- [Referanser, innsats og relevans](#)
- [Konklusjon](#)
- [Nyttige lenker som gir informasjon om ulike referansesystemer](#)

Grunner for å referere til (andre) kilder:

- Kreditering
- Kvalitetssikring
- Unngå unødig forskning
- Muliggjøre sporing
- Vise at man kjenner forskningsfeltet
- Annet?

Negative konsekvenser av mangelfull/uredelig referering:

- Muligheten for sporing og etterprøving av funn, hypoteser, teorier og metoder svekkes, og kvaliteten i forskningen kan dermed svekkes.
- Mangelfull referering til ”motstanderen” kan dekke over vitenskapelige kontroverser. I stedet for åpen og saklig debatt som kan føre forskningen videre dannes lukkede ”ekspertkulturer”.
- Lukkede ekspertkulturer kan i sin tur hindre at allmennheten får tilstrekkelig innsyn i viktig forskning som angår dem selv eller samfunnet rundt.
- Dårlig refereringspraksis kan svekke tilliten i forskningsmiljøene fordi det kan skape usikkerhet om hvorvidt man kan stole på kollegene.

Negative konsekvenser av mangelfull/uredelig referering, forts.:

- Tilliten til forskningen fra samfunnet rundt svekkes dersom kontroversene ikke er åpne, dvs. dersom forskerne unnlater å referere til ”motstanderne”.
- Dårlig referering kan føre til ineffektivitet, for eksempel ved at gamle funn glemmes.
- Mangelfull referanse til og kreditering av andre forfattere gjør at andre blir snytt for æren. Indirekte kan det også ha negative konsekvenser i en tid der antall publikasjoner og referanser tillegges stor vekt (”telletant-tider”).